

Paraules del President Matas a l'acte institucional del Dia de les Illes Balears

"Com cada any, l'1 de març celebrem una data fonamental de la nostra història com va ser la promulgació de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, aprovat per les Corts Generals i sancionat pel rei ara fa 22 anys.

També aprofitam aquesta data significativa per lliurar els Premis Ramon Llull que són un reconeixement a la trajectòria de persones i entitats en els seus respectius àmbits d'actuació, així com les Medalles d'Or, la més alta distinció que concedeix el Govern, per homenatjar els ciutadans il·lustres de les Illes Balears, i reconèixer públicament els seus mèrits, enaltir els seus valors i la seva contribució a la nostra terra.

Vull fer arribar als premiats, en nom del Govern i en el meu propi, la meva enhorabona més cordial per la distinció de què han estat mereixedors.

Pens que és obligat, en un dia com avui, reflexionar sobre un esdeveniment en curs i que suposa una espècie de procés constituent amb vista a revisar els estatuts d'autonomia espanyols. Com és lògic, davant aquesta eventualitat, el procés no ens havia d'agafar desprevinguts i aquesta és la raó per la qual hem posat en marxa el procés intern que desembocarà en la proposta del futur Estatut reformat de les Illes Balears.

I ho hem fet delimitant el camp i les regles del joc d'acord amb tres eixos vertebradors del debat estatutari. Són els següents:

PRIMER. Qualsevol reformulació estatutària s'ha de plantejar en el marc i dins els límits de la Constitució espanyola, marc i límits que no són ambigus i evanescents, sinó que estan clarament definits en els anomenats valors superiors, que es contenen en el títol preliminar, i en els drets i llibertats que consagra el títol primer de la Constitució. Aquests títols i articulats de la nostra carta magna, en la mesura que fixen el sostre ideològic, l'organització juridicopolítica i els drets i les llibertats dels espanyols, són els que marquen el camp de joc i els límits que no han de traspasar els futurs estatuts d'autonomia reformats.

SEGON. Allò que, per entendre'ns, anomenarem "procés constituent" s'ha de basar, com tots els processos constituents, en el diàleg i el consens resultant d'aquest diàleg. Començant per l'acord natural entre els dos grans partits majoritaris, PSOE i PP que, a més de la seva major representativitat, tenen la clau per donar llum verda a qualsevol projecte estatutari. Però aquest acord ha d'incorporar també a totes les altres forces polítiques possibles i jo em vull comprometre aquí a aconseguir que aquest acord, a les Illes Balears, superi l'acord inicial dels dos grans partits, amb la inclusió d'altres forces polítiques, entitats, institucions i societat en general. Vull que aquest sigui el nostre compromís: no ha de ser suficient l'acord dels dos grans partits polítics, aquest ha de ser l'acord de consens més ample possible de partits polítics i societat civil.

I, TERCER. Un principi irrenunciable presidirà qualsevol plantejament estatutari de les Illes Balears: el principi d'igualtat entre les comunitats autònomes, de manera que no hi hagi autonomies de primera i autonomies de segona, únic camí per salvaguardar els interessos de les nostres Illes en un Estat de les autonomies en el qual el privilegi d'una de les seves parts suposa automàticament un perjudici per a la resta. Allò que per raons d'oportunitat política va justificar en el seu dia dues vies d'accés diferents a l'autonomia, avui resultaria intolerable.

La suficiència financera

Dins d'aquest context i marc general, l'experiència acumulada durant aquests 22 anys ens adverteix que la suficiència financera és la pedra angular de tot el sistema autonòmic perquè, sense aquesta suficiència, totes les grans i plausibles declaracions estatutàries esdevenen mera retòrica de nul·la efectivitat pràctica. A les Illes Balears, aquesta suficiència financera, passa pel reconeixement del nostre fet diferencial de la insularitat. Aquest és el punt clau d'aquest procés de reforma.

Les Illes Balears, senyores i senyors, són una autonomia molt solidària i tots ens sentim orgullosos de poder-ho ser. Després de Madrid, són l'autonomia més solidària d'Espanya. Tanmateix, un principi elemental, una norma de sentit comú, ens fa veure que la solidaritat cap als altres no es pot formular a costa de la insolidaritat cap als ciutadans balears. Dit amb altres paraules: el principi redistributiu de les rendes autonòmiques subjacent darrere dels actuals models de finançament es converteix en un principi pervers quan, com passa en l'àmbit de la fiscalitat, allò que havia de ser distributiu transforma la suficiència financera per atendre les nostres necessitats en una caricatura feridora.

No estic parlant d'egoismes insolidaris sinó, de reconduir, des de la solidaritat, la situació actual a uns termes raonables que puguin ser acceptats per tothom, començant per nosaltres mateixos. S'han d'objectivar estatutàriament les nostres aportacions a l'Estat de la mateixa manera que s'han d'objectivar, a nivell estatal, les aportacions i les inversions de l'Estat en les autonomies espanyoles. En aquest sentit, vull proposar que l'Estatut inclogui, al costat de la solidaritat amb la resta del país, una clàusula d'insularitat.

Una clàusula d'insularitat que garanteixi en termes financers la compensació efectiva de les nostres desavantatges pel fet de ser illes.

Partim d'un dèficit històric en matèria d'inversions en infraestructures, molt per davall d'altres territoris de l'estat espanyol.

Partim d'una situació d'al·luvió immigratori, amb unes xifres de nouvinguts que, en els darrers anys, quasi han triplicat la mitjana espanyola, la qual cosa ha agreujat les nostres necessitats de serveis socials.

Partim d'una situació, no resolta, de greuge comparatiu pels nostres ciutadans en qüestió de preus, de transports, etc a causa de viure a unes illes, o per la manca de capacitat dels nostres sectors econòmics de poder competir en termes d'igualtat.

Tenim una magnífica oportunitat de poder vincular la plasmació jurídica del nostre fet diferencial de la insularitat al nou Estatut d'autonomia de les Illes Balears.

Tenim la oportunitat de donar cobertura jurídica dins la nostra primera llei d'autogovern a les iniciatives que garanteixin la superació de la insularitat, amb instruments com: la nova llei de Règim Especial de les Illes Balears, que inclogui mesures de desgravació fiscal pels nostres ciutadans, o la creació d'una agència tributària pròpia consorciada amb l'estatal.

En definitiva, una clàusula d'insularitat a l'Estatut que ha de garantir la suficiència financera tant de les nostres institucions, per atendre les nostres necessitats, com dels sectors econòmics i ciutadans de les Illes Balears, per estar en condicions de igualtat amb la resta.

La descentralització

Les Illes Balears han iniciat un important procés de descentralització, dotant cada illa d'uns consells que constitueixen una autèntica institució d'autogovern insular com no s'havia conegut mai en la nostra història. S'ha de perfeccionar aquest sistema insular, començant per aplicar-lo a Formentera, tal com legítimament ha postulat el diputat formenterenc, Josep Mayans. El principi de subsidiarietat ha d'inspirar la reforma estatutària en aquest sentit.

Però no és manco cert que aquest Estatut ha de resoldre, d'una vegada per totes, el reconeixement jurídic dels Consells insulars, en la seva doble configuració com a entitats autonòmiques i locals, la seva suficiència financera, la seva capacitat d'iniciativa legislativa i la potestat reglamentària sobre les seves competències baix la coordinació autonòmica.

De la mateixa manera que s'ha d'abordar la segona descentralització una assignatura pendent que ni tan sols ha estat prevista a nivell teòric amb els ajuntaments, aquestes institucions de dret natural, anteriors a consells, autonomies i, fins i tot, anteriors a l'Estat, i que són el primer i el més important esglaó per integrar els ciutadans en el sistema institucional del país.

I, en aquesta important descentralització, s'han de tenir les idees clares. No som cinc autonomies, sinó una autonomia. No hi ha, ni hi pot haver, una tensió dialèctica de confrontació entre el poder autonòmic, l'insular i el municipal. La sobirania del poble balear és al Parlament i així ha de continuar, per imperatiu constitucional i per imperatiu del sentit comú. Això significa que l'autonomia insular i l'autonomia municipal tenen la seva contrapartida obligada en la coordinació de funcions i polítiques, dins un continu sistema de diàlegs i interaccions en el marc estatutari.

Una tasca de tots

En aquesta breu sinopsi del que ha de ser el futur Estatut d'autonomia he destacat quatre aspectes: els límits del procés estatutari, la suficiència financera, la descentralització amb consells i ajuntaments i la voluntat de consens per posar en marxa la reforma estatutària.

Voldria, per acabar aquesta intervenció, referir-me al procés estatutari com una tasca en la qual tots estam involucrats i faig una crida en aquest sentit. No podem ni hem de deixar passar aquesta oportunitat històrica de perfeccionar el nostre sistema d'autogovern i, per això, apel·laria a aquesta unitat d'acció en temes essencials que observ amb enveja en altres autonomies menys baralladisses que la nostra i més unides en un grapat de qüestions fonamentals. En aquest sentit, crec que hem d'aparcar les diferències i, per una vegada, i donant exemple de responsabilitat les forces polítiques, fer pinya entorn de l'Estatut.

Volem fer que tot aquest procés constituent compti especialment amb la participació de tots, no només dels dos grans partits nacionals, sinó també de la resta de formacions minoritàries. I no tan sols de les forces polítiques, sinó de la societat civil com a tal, a través de les entitats socials, econòmiques i culturals i a través de les aportacions individuals dels ciutadans. Ningú no sobra a l'hora d'aportar el seu gra d'arena en aquest moment històric.

En aquest sentit, vull destacar la magnífica feina del comitè de savis, conformat per experts designats per tots els grups polítics i pel mateix Govern, per col·laborar a l'objectiu de fer un projecte consensuat, representatiu i a l'altura del moment actual.

Senyores i senyors, benvolguts amics: Espanya està vivint uns moments especials en els quals faran falta idees clares, fortalesa d'esperit i lleialtat a una Constitució i a una nació que és la nostra. Les Illes Balears han contribuït al llarg dels segles i amb els seus millors homes i dones a la formació i la consolidació d'Espanya i continuaran fent-ho, aprofundint en l'autogovern que consagra l'Estat de les autonomies i practicant alhora aquesta lleialtat sense la qual ni la convivència ni la vida en comú serien possibles. I si, a tot això, hi afegim la consolidació de l'aventura europea en la seva nova etapa constitucional, el repte és tan suggeridor com difícil i inquietant.

No podem fallar a Balears, no podem fallar a Espanya, no podem fallar a Europa. Aquest ha de ser pens l'esperit que ha d'informar el present moment estatutari i, en un dia tan assenyalat com el d'avui, vos convoc a aquesta gran tasca.

Moltes gràcies i molts d'anys a tots."